

LOODUSSÕBRALIK LUHA MAJANDAMINE

Aleksei Lotman

Inimmõju lamminiitudel on läbi sajandite seisnud puude ja põõsaste raiumises ning heinategemises ja kohati ka karjatamises. Lamminiitude omapäraks on mulla viljakuse püsimine hoolimata sellest, et heinaga pidevalt toitained välja viidi. Mullaviljakuse püsimumist üleujutuste ajal põhjustas veega lamminiitudele kantud muda sadestumine. Seetõttu ei olnud vajalik lamminiite spetsiaalselt väetada.

Kuna lamminiitid on reeglina tekkinud inimese majandustegevuse tulemusena (metsa ja võsa raiumine ning niitmine ja karjatamine), siis on ka nende püsimine ainuvõimalik pideva inimesepoolse majandustegevuse tulemusena. Niitmise ja karjatamise lõppemisel saavad lamminiitudel ülekaalu looduslikud protsessid, mille tulemusel hakkavad vohama võsataimed. Erinevatel lamminiitudel on kinnikasvamise tempo erinev, sõltudes peamiselt üleujutuste regulaarsusest ja kestvusest. Kinnikasvamise tulemusena kaob lamminiitudele iseloomulik avatus, mis omakorda põhjustab lamminiitudele tüüpiliste liikide ja koosluste hävimise.

Lamminiitude pindala on Eestis olnud maksimaalselt 100 000 hektarit. Lamminiitude niitmine oleneb üleujutuste kestusest ja sademete hulgast. Märjal suvel võivad niiskemad luhad üldsegi niitmata jääda. Nõukogude ajal kasutati heina luhast väljaviimiseks raskeid traktoreid, mille tulemusel tekkisid pehmele luhapinnale mitmekümne meetri laiused roopad. Sellist pinnast asustasid aga väikese söödaväärtusega liigid – roomav tulikas, harilik metsvits jt.

Niitmist luhal ei tohiks alustada enne 1. juulit, nii jõuavad linnud pesitseda ja taimed viljuda. Niiduelustiku seisukohalt oleks soovitatav niita veelgi hiljem, kuid väga hilisel niitmise puhul on heina söödaväärtus väiksem. Lisaks niitmistähtajale on kindlati soovitatav jälgida ka õigeid majandamisvõtteid. Ei tohi niita traktoriga liikudes servast keskpunkti suunas, kuna sel juhul põgenevad linnud traktori eest niidu keskosa suunas ning lõpuks hukuvad traktori alla jäädes. Õigem oleks niita ühest n-õ. servast-serva meetodil, et linnud suudaksid ohuallika ära tunda ning pageda. Kõige linnusõbralikum viis oleks alustada niitmise rohumaa keskelt ning järk-järgult liikuda serva poole. Soovitatav oleks valida ka niiduki tera kõrgus nii, et see liiguks poegade ja emalindudest kõrgemal (ca 12-15 cm).

Kuna heina väljaveoga luhast kaasnevad transpordikulud ning kuna loomasöödana eelistatakse pigem kultuurheinamaade heina, on kaasajal levimas ka n-õ. purustaja kasutamine, mispuhul hein küll niidetakse, kuid purustatud heinamass jääb heinamaale. Looduskaitseiselt pole selline teguviis kõige parem. Esiteks, niimoodi jäävad võrreldes heina väljaveoga kõik toitained rohumaa, mis võib soodustada rohumaa kiiremat võsastumist. Teiseks, kui aasta-aastalt üksnes sel moel luhta majandada, tekib niitudele veel lagunemata taimeosadest viltjas kiht, mis takistab lindude toitumist.